

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Камен Станев, Кирило-Методиевски научен център при БАН

по конкурса за заемане на академична длъжност ‘доцент’ в професионално направление 2.2. История, обявен от Кирило-Методиевския научен център при БАН (ДВ, бр. 36 от 27.04.2018 г.) с кандидат гл. ас. д-р Десислава Тачева Найденова

В брой 36 от 27.04.2018 г. на Държавен вестник е обявен конкурс за длъжност доцент в КМНЦ в професионално направление 2.2. История. Единствен кандидат е гл. ас. д-р Десислава Найденова.

Десислава Найденова завършва история в СУ „Св. Климент Охридски” през 1998 г. През 2002–2005 г. е редовен докторант в Кирило-Методиевския научен център към БАН. През 2007 г. защитава докторска степен с дисертация на тема: Преводни византийски законови текстове в Първото българско царство (IX-X в.). От 2006 г. досега работи в КМНЦ, като от 2010 г. е главен асистент. По време на докторантурата си и след това д-р Найденова изкарва три специализации в Бад Бевензен (Германия) и в Института по славистика към Виенския университет. От 2016 г. е хоноруван преподавател в магистърската програма: Българско средновековие: държава, общество, култура” към катедра „История на България” в СУ „Св. Кл. Охридски” като води курс „Грех и общество. Престъпления и наказания в средновековна България”. В периода 2003-2018 г. ръководи 2 проекта и участва в 16 други. Тези проекти са в сътрудничество както с водещи български научни институции - Института за исторически изследвания, Института по литература към БАН и Софийския университет, така и чужди - The Hebrew University – Jerusalem, The Israel Academy of Sciences and Arts, Института по история „Николае Йорга” на Румънската академия на науките, Института по сръбски език към САНУ, Института по славистика на Полската академия на науките и Института по история на Словашката академия на науките. Изградила си авторитет в научните среди, д-р Д. Найденова е привлечена за експертен оценител към Фонд научни изследвания и Фонда за научни изследвания на словашкото Министерство на образованието, научните изследвания и спорта, както за рецензент на списанията Старобългарска литература и Studia Ceranea.

В представено CV д-р Найденова не е споменала своята научнопопулярна дейност. Тя е важна, тъй като чрез нея научните постижения стават достъпни за обикновените хора. Тук ще си позволя да я спомена, тъй като имам преки наблюдения

върху нея, а именно д-р Д. Найденова участва в подготовката и реализацията на няколко постерни изложби и е един от сценаристите на филм, посветен на св.св. Кирил и Методий – „Пътят на буквите”.

В настоящия конкурс гл. ас. д-р Д. Найденова участва с 29 изследвания, публикувани в периода 2008 - 2018 г., т.е. след защитата на докторската дисертация. Те са публикувани в редица български и чужди авторитетни периодични издания като Кирило-Методиевски студии, *Palaeobulgarica*, *Etudes Balkaniques*, *Papers of BAS. Humanities and Social Sciences*, *Българистика*, *Bulgaria Medievalis*, *Български език и литература*, *Преславска книжовна школа*, *Krakowsko-wileńskie studia slawistyczne*, *Slavia Meridionalis*, *Studia Judeoslavica* и тематични сборници.

Научната продукция на д-р Д. Найденова е свързана основно с два големи проблема. Първият е за правните паметници в средновековна България. Това са 9 публикации, които се явяват естествено продължение на дисертационния ѝ труд. Въпросът е слабо изследван в българската историография, като има тези приети априорно и утвърдени благодарение единствено на авторитета на изказалите ги учени и които д-р Найденова убедително коригира. Съществен принос е направената каталогизация и типологизация на съхраняваните в България в славянски ръкописни правни текстове. От вниманието ѝ не е отбягнал и проблемът за правното регулиране на отношенията с други религиозни общности. Вторият проблем, който е обект на изследователски интерес от страна на д-р Найденова, е делото на Кирил и Методий в изграждането на националната идентичност на славянските народи в средата на XIX–XX в., като, разбира се, най-много внимание се отделя на българите. Акцент при тези проучвания е как паметта за Кирил и Методий е била използвана за политическа пропаганда и как се променя тази пропаганда във времето или от различните заинтересувани участници. На този слабо изследван проблем са посветени 10 статии и студии и 1 рецензия на книгата на Stefan Rohdewald - *Götter der Nationen: religiöse Erinnerungsfiguren in Serbien, Bulgarien und Makedonien bis 1944*. Общият обем на тези публикации е 191 страници и трябва да се разглеждат като равностойни на монографичен труд по смисъла на Закона за развитие на научния състав в Република България чл. 24 (3). В 1.1. от приложения списък с публикации - Кирило-Методиевото дело в политическата пропаганда на XIX век. – *Krakowsko-wileńskie studia slawistyczne*. Т. 8. 2013, 237-253, за пръв път Кирило-Методиевата символика е разгледана в контекста на политиката на съседните и съперничаещи си Австрия/Австро-Унгария и Русия, а и по-конкретно в стремежа им да се превърнат в обединителен център за славяните. Много показателно в случая е промяната на отношението към светите братя в Русия. Първоначално руското общество и държава не обръщали внимание на култа към тях, но

впоследствие оценили ползата от него за руската политическа пропаганда. Този въпрос е доразвит в 1.2. - Хилядагодишнината от смъртта на св. Методий и европейската политика на Великите сили. – Празникът на Кирил и Методий. Пространства на духа. Т. 1. Парадигма. С., 2015, 15–25, като тук вече е разгледан и проблемът за употребата на култа с пропагандни цели и в Княжество България, и то не само като обединяващ разпокъсаната нация култ, но и в контекста на обтегнатите отношения с Русия. В 1.3. - Кирило-Методиевото дело и българският национален идеал (1878–1944). – Сборник с доклади от международната научна конференция „Кирило-методиевското културно наследство и националната идентичност”, 11–13 ноември 2009, Братислава. Кирило-Методиевски студии. Т. 20. С., 2011, 266–267, е разгледана употребата на паметта за Кирил и Методий като обединяващ източник на гордост за разпокъсания български народ. На базата на документи от НА-БАН подробно е описано грандиозното честване на 24 май 1941 г., когато българският народ за пръв път от 1918 г. е бил почти напълно обединен. Много показателни за политическата употреба на празника са събитията през следващата 1942 г. Първоначално е планирало още по-грандиозно честване, но поради стеклите се обстоятелства – започналият обрат на Източния фронт и разширяващата се комунистическа пропаганда, те са отменени. Създаденият вакуум успешно е използван от българските комунисти, които разпространяват позиви и организират демонстрации, в които водещият мотив е славянското единство срещу националсоциалистическа Германия. По подобен начин се развиват събитията и през 1943 г., като характерното в случая е, че празникът е използван като повод за демонстрации в защита на българските евреи. Употребата на празника на св. Кирил и Методий от страна българските комунисти с цел пропаганда през 1942 и 1943 г. е специално разгледана в 1.6. – „В името на Кирил и Методий”. Кирило-методиевската идея в социалистическа България. – *Slavia Meridionalis*, 17, 2017 и 1.7. – „На борба за делото на Кирил и Методий”. Комунистическите демонстрации по повод деня на славянските апостоли през 1942–1943 г., 18 стр. (под печат), като са дадени и непубликувани до момента архивни материали (позиви) от Централния държавен архив. Последните две публикации от този цикъл - 1.8. Кирило-Методиевото дело и създаването на историческа памет в социалистическа България. – В: „Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach Kliment Ochridský a jeho prínos pre slovanskú a európsku kultúru (k 1100. výročiu jeho smrti). Bratislava-Sofia, 2017, 137-156 са посветени на употребата на Кирило-Методиевото дело през социализма, период от българската история, в който има резки завои по отношение на националната политика и силно идеологизирана намеса в хуманитарните дисциплини. Интересни са използваните за пръв път документи от архива на БАН, свързани с обсъждането на подготвената от АН на СССР „История Болгарии” и

разискванията по подготвената от БАН „Историята на България” от 1953 г. Съгласно тях българските историци изказали несъгласие с някои постановки на съветската историография по отношение на живота и делото на Солунските братя, нещо което е прецедент особено в тези първи години на новия режим. В последната статия - 1.9. [*в съавторство с E. Drzewiecka.*] Remembering Cyril and Methodius. A history of Slavic Enlighteners in (post)socialist Bulgaria. – In: Pamiętajac komunizm w postkomunistycznej Europie – pamięć historii i historia pamięci, red. R. Halili, Ł. Gemziak, Toruń 2018, 25 p. (in print) се разглежда въпросът за разказа за Кирил и Методий в България след 1989 г. С това разглеждания цикъл от статии за употребата на паметта на Солунските братя за политическа пропаганда придобива своята завършеност.

Д-р Д. Найденова е добре позната на научната общност, доказателство за което е фактът, че нейните публикации са цитирани в 67 изследвания на 24 български и 6 чужди учени. Това ясно показва, че си е изградила име на утвърден учен, а въпросите които изследва, са актуални за широк кръг специалисти.

Накрая трябва да се отбележи и още нещо – 20 от публикациите на гл.ас. д-р Д. Найденова са качени на платформата Academia.edu, като профилът ѝ има 1200 посещения. Качването на публикации онлайн все още не е утвърдена практика в България, а това е най-лесният начин научната продукция да става достъпна до обикновените хора, т.е. да изпълнява една от основните цели на БАН – дейност в полза на обществото.

От предоставените от кандидата CV, публикации и списък на цитиранията се вижда, че гл. ас. д-р Десислава Найденова отговаря на минималните изисквания регламентирани в чл. 24, ал.1 на Закона за развитие на научния състав в Република България. Тя се е утвърдила като активен учен, който не се плаши да навлезе в неизследвани или слабо изследвани проблеми и ясно да заяви своето мнение. Проблемите, които изследва, са актуални, а публикациите се ползват от множество учени. На базата на казаното, считам, че уважаемото жури трябва да присъди на гл.ас. д-р Десислава Найденова научната степен „доцент”.

Пловдив 18.09.2018

доц.д-р Камен Станев